

УДК: 615.014.2: 687.5: 658.56: 339.137.2

АКТУАЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ З ВИРОБНИЦТВА КОСМЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Казакова І.С., Лебединець В.О.

Національний фармацевтичний університет, м.Харків, Україна

Вступ. Одним із пріоритетних напрямків реформування вітчизняної косметичної галузі у сучасних умовах розвитку економіки України являється впровадження системи гарантування якості на всіх етапах циклу життєдіяльності продукції [1]. Виробництво косметичних засобів (КЗ) є перспективним напрямком розвитку економіки України, оскільки протягом останніх років демонструє сталу тенденцію зростання темпів промислового виробництва та обсягів реалізації [2, 3]. Також косметична галузь України характеризується високими перспективами конкурентоспроможності й імпортозаміщення, внаслідок чого забезпечення відповідності нормативам країн ЄС є необхідною вимогою для ефективного просування її продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках [4]. Вирішення даного питання першочергово залежить від належного законодавчого забезпечення процесу обігу КЗ у відповідності до вимог європейських стандартів та створення національної системи технічного регулювання обігу косметичної продукції в цілому.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз проблематики впровадження систем управління якістю (СУЯ) на вітчизняних підприємствах з виробництва косметичних засобів та визначення перспективних напрямків та визначення перспективних напрямків цієї діяльності.

Методи дослідження. Як інформаційні матеріали використовували наукові публікації, вітчизняну та зарубіжну законодавчу базу з питань регулювання обігу косметичних засобів, електронні бази інформації Державного реєстру лікарських засобів України, щотижневика «Аптека» та «Компендіум», результати власних досліджень. Застосовано методи: аналітичний, порівняльний, контент-аналізу та узагальнення інформації.

Основні результати. Першочерговим етапом роботи було дослідження результатів діяльності вітчизняних промислових підприємств по виробництву косметичних засобів. Було проаналізовано статистичну інформацію Державної служби статистики України щодо діяльності суб'єктів господарювання за класифікацією видів економічної діяльності (КВЕД-2010) «виробництво парфумерних та косметичних засобів». Досліджували зміни у чисельності підприємств, що працюють за відповідним КВЕД, а також вивчали динаміку обсягів виробництва та реалізації окремих видів продукції промислових підприємств косметичної галузі за 2010-2018 рр.

За результатами аналізу можна відмітити, що за досліджуваний період кількість підприємств, працюючих у сфері промислового виробництва парфумерних та косметичних засобів, зросла майже вдвічі (див. рис.1).

Рис. 1 Кількість суб'єктів господарювання у сфері промислового виробництва КЗ

Обсяги виробництва косметичної продукції у 2018 році зросли до 24,1 тис. т, що майже у 2 рази перевищує аналогічний показник 2017р. Обсяги реалізації парфумерно-косметичної продукції також зросли практично до 4 млн. грн. у 2018р. (див. рис.2).

Рис. 2. Обсяги реалізації парфумерно-косметичної продукції.

Регулювання обігу КЗ в Україні визначається низкою нормативно-правових актів, які аналізували відповідно до правового статусу косметичної продукції. Згідно вимог ДСТУ 2472:2006 "Продукція парфумерно-косметична. Терміни та визначення понять" (введено в дію 01.01.2008р.), в Україні визначено статус КЗ. Якість та безпека косметичної продукції в Україні регулюється Законом України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" від 24.02.1994 № 4004-ХІІ, Постановою Головного державного санітарного лікаря України "Державні санітарні правила і норми безпеки продукції парфумерно-косметичної промисловості" № 27 від 01.07.1999р., Наказом Міністерства охорони здоров'я України "Про затвердження Тимчасового порядку проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи" від 09.10.2000 № 247 (зі змінами) [5].

Проведений аналіз нормативно-правових документів, які регулюють обіг косметичної продукції в Україні, свідчить, що вимоги до її якості та безпеки не відповідають міжнародним стандартам, на більшість косметичних засобів продовжують діяти застарілі нормативно-технічні документи. Чинною нормативною базою не передбачено регламентування основних процесів створення, дослідження, реєстрації, процесу постмаркетингового контролю косметичної продукції. Не відповідає світовим стандартам вимога санітарно-гігієнічної експертизи щодо обігу КЗ. Як наслідок відсутності сучасної законодавчої бази фіксується повільне просування процесу впровадження вимог СУЯ у діяльність суб'єктів господарювання, зайнятих у промисловому виробництві косметичної продукції. При цьому, проблематика забезпечення якості, безпечності та ефективності КЗ безальтернативно залежить від рівня технічного регулювання галузі та першочергово вимагає застосування системи гарантування якості на всіх етапах циклу її життєдіяльності[5, 6] .

Враховуючи специфіку сучасного косметичного ринку, на якому високим споживчим попитом користуються багатофункціональні косметичні продукти, здатні активно впливати на фізіологічні процеси шкірних покривів [7], вважаємо за доцільне на всіх стадіях обігу КЗ враховувати їх вищезазначену специфіку. Представлена нами на рис.3. схема життєвого циклу КЗ конкретизує особливості стадій їх обігу і враховує доцільність впровадження процесів контролю їх якості, безпечності та ефективності на протязі усього циклу обігу продукції.

Рис.3 Схема життєвого циклу КЗ

Відсутність належного регламентування основних процесів обігу КЗ не сприяє забезпеченню їх якості та безпеки для споживача та гальмує присутність вітчизняної продукції на зарубіжних ринках [5, 8]. За результатами вищезазначеного, вітчизняна законодавча база потребує нагального системного удосконалення, але необхідні зміни відбуваються дуже повільно. Відповідно до Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затвердженої Законом України від 18 березня 2004 року № 1629-IV, та на виконання зобов'язань України щодо імплементації положень

актів законодавства ЄС до національного законодавства до положень статті 56 Угоди про Асоціацію МОЗ України ще у 2013 році був розроблений проект Технічного регламенту на косметичну продукцію (ТР). Проект Постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження Технічного регламенту на косметичну продукцію", що встановлює вимоги до якості та безпеки косметичної продукції на ринку України у відповідності до європейських стандартів, неодноразово оприлюднений на офіційному сайті МОЗ України для публічного обговорення (16.06.2017р., 17.07. 2019 р.). 23.01.2020р. чергова редакція проекту документу розміщена на сайті МОЗ України для публічного обговорення. Проведений аналіз проекту документу [9] засвідчив необхідність його певного доповнення з метою відповідності європейським нормам та сучасним тенденціям розвитку косметичної індустрії. Зокрема, рекомендується конкретизація вимог щодо державного ринкового нагляду, застосування компетентним органом необхідних заходів для заборони або обмеження надання косметичної продукції на ринок або для її видалення/зняття її з продажів у рамках невідповідностей, допущених відповідальною особою.

З метою ефективної реалізації Регламенту постає питання імплементації його вимог в Україні, а саме: створення галузевої вітчизняної нормативно-правової бази, адаптація документів та визначення компетентних організацій, які забезпечать контроль їх виконання. Нами запропоновано комплекс дій щодо ефективного впровадження ТР, а саме - розробка проекту Постанови Кабінету Міністрів України щодо плану заходів із його впровадження, розробка та затвердження у встановленому порядку підзаконних актів, які регламентують порядок реалізації основних тверджень ТР тощо. Таким чином, для реалізації ТР необхідно застосувати комплекс багатовекторних управлінських дій, що потребує об'єднання зусиль як уповноважених державних органів, галузевих громадських організацій та учасників косметичного ринку в цілому.

Висновки. Продемонстрована економічна перспективність продукції вітчизняної косметичної промисловості для народного господарства України. Встановлена недосконалість національної законодавчої бази, що регулює обіг КЗ на вітчизняному споживчому ринку, та необхідність реформування косметичної галузі в цілому. Процес реформування вітчизняної косметичної індустрії потребує впровадження СУЯ на протязі усього циклу обігу косметичної продукції із врахуванням її специфічних особливостей на сучасному етапі розвитку. Питання впровадження СУЯ, зокрема, у діяльність промислових підприємств галузі, є запорукою забезпечення належної якості, безпеки та ефективності КЗ відповідно до вимог ТР. Тим не менш, очевидним є той факт, що рівень застосування СУЯ у діяльність української косметичної індустрії не відповідає світовому досвіду ефективного управління, що є однією з причин недосконалості системи стандартизації вітчизняної косметичної продукції. За нашими оцінками, саме використання сучасних моделей СУЯ на всіх етапах життєдіяльності косметичної продукції здатне забезпечити підвищення її конкурентоспроможності і стати каталізатором подальшого розвитку вітчизняної косметичної промисловості в цілому.

Зважаючи на вищевикладене, перспективним є продовження роботи по

розробці нормативних документів, які регламентують стандартизацію косметичної продукції, враховуючи досвід міжнародного технічного регулювання та особливості розвитку сучасного косметичного ринку. Запровадження ефективного управління шляхом застосування СУЯ на всіх етапах обігу КЗ повинно забезпечити системний сучасний підхід до стандартизації продукції та підвищення її конкурентоспроможності в умовах євроінтеграції України в цілому.

Список літератури:

1. Сімкова Т. О. Тенденції розвитку систем управління якістю підприємств України за рахунок впровадження світових стандартів. Економіка та суспільство. Електронне наукове фахове видання. Випуск 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/7_ukr/81.pdf (дата звернення 04.02.2020)
2. Лебединець В.О., Казакова І. С. Проблеми та перспективи стандартизації лікарських косметичних засобів в Україні// Управління якістю в фармації: матеріали XIII наук.-практ. конф., м.Харків, 19 травня 2019р. – Х.: НФаУ, 2019. – С.253 – 260.
3. Український ринок парфумерно-косметичної продукції // Асоціація «Парфумерія та косметика України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://arcsu.ua/informatsijnij-tsentr/?id%5B%5D=52> (дата звернення: 01.01.2020).
4. Попко О.В. Уніфікація вимог технічного регулювання парфумерно-косметичного ринку України з нормами ЄС: товарознавчі аспекти. Інституціоналізація процесів євроінтеграції: суспільство, економіка, адміністрування: зб. тез I Міжнародної науково-практичної конференції, м.Рівне, 21-22 квітня 2016р. - С.198.
5. Лебединець В. О., Казакова І. С. Актуальність впровадження систем управління якістю на підприємствах з виробництва косметичної продукції. Професійний менеджмент в сучасних умовах розвитку ринку : матеріали VI наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Харків, 1 листоп. 2017 р. Харків, 2017. С. 352–354.
6. Осадчук О.П. Світові тенденції впровадження систем управління якістю відповідно до вимог ISO 9001. Наукові праці НУХТ. 2015. Том 21, № 2. С. 115-121.
7. Ханик Н. Л., Петерчук І. І. Дослідження пріоритетів споживачів при виборі косметичних засобів по догляду за шкірою // Укр. мед. альманах. – Т. 15, № 5. — 2012. — С. 159–160.
8. Кордіяка Ю. М. Проблеми технічного регулювання косметичної галузі / Ю. М. Кордіяка, Р. І. Байцар // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2016. – № 2. – С. 38–44.
9. Регулювання косметичної продукції в Україні: оприлюднено доопрацьовану постанову [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.apteka.ua/article/530929> (дата звернення: 01.01.2020).